

Andrzej Derdziuk OFMCap¹

Wydział Teologii

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Powołanie pracowni badań hozjańskich na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II

[Establishment of Hozjan Research Laboratory
at the John Paul II Catholic University of Lublin]

Streszczenie: Autor omawia powstanie pracowni hozjańskiej w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w Lublinie. Zanim doszło do jej powołania na KUL, działała już ona w Olsztynie, gdzie pracowano na rzecz komisji historycznej w ramach procesu beatyfikacyjnego kard. Stanisława Hozjusza. W artykule przedstawiono postać kardynała z Warmii i proces prowadzący do stwierdzenia heroicznego cnót i chwały świętości. Zaznaczono wkład ks. Alojzego Szorca, który przewodniczył pracom opisywanej jednostki badawczej w Olsztynie oraz wskazano na postać o. Rolanda Prejsa, który został mianowany kierownikiem pracowni w Lublinie. W opracowaniu zagadnienia wykorzystano w materiałach archiwalnych KUL oraz opracowań dotyczących postaci Hozjusza i pracowni jego imienia w Olsztynie. Zastosowano metodę analizy i syntezy oraz metodę historyczną.

Summary: The text discusses the history of the Hosiusian Studies Laboratory at the John Paul II Catholic University of Lublin in Lublin. Before its establishment at the Catholic University of Lublin, it already had its stage of activity in Olsztyn, where it worked for the historical commission in the beatification process of Cardinal Stanisław Hosius. The article first presents the figure of the cardinal from Warmia and the history of the investigation of the heroism of his virtues and fame of sanctity. The contribution of Fr. Alojzy Szorc, who presided over the work of the described research unit in Olsztyn, was marked, and the figure of Fr. Roland Prejs, who was appointed head of the laboratory in Lublin, was pointed out. The study of the issue made use of archival materials at the Catholic University of Lublin, as well as studies on the figure of Hosius and the history of the laboratory named after him in Olsztyn. The method of analysis and synthesis and the historical method were used.

Słowa kluczowe: Hozjusz, pracownia hozjańska, Alojzy Szorc, Roland Prejs.

Keywords: Hosius, Hosian research laboratory, Alojzy Szorc, Roland Prejs.

¹ Andrzej Derdziuk OFMCap, Katedra Bioetyki Teologicznej, Wydział Teologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, al. Racławickie 14, 20-950 Lublin, Polska, andrzej.derdziuk@kul.pl, <https://orcid.org/0000-0003-4678-726X>.

Postać kard. Hozjusza jest ważna w dziejach Kościoła powszechnego i istotna dla lepszego poznania Polski w XVI w. Jako kardynał Kościoła Rzymskiego wywierał on znaczący wpływ na losy wspólnoty uczniów Chrystusa oraz oddziaływał na kontakty Rzymu z władzami Królestwa Polskiego. Jednocześnie Hozjusz jako Sługa Boży, którego proces beatyfikacyjny toczy się ze zmiennym powodzeniem, jest inspiracją do podjęcia refleksji nad aktualnością jego przesłania płynącego z życia duchowego. Jedną z form upamiętniania jego duchowego dziedzictwa jest pracownia hozjańska, która powstała na Warmii, ale miała swój etap działalności w Lublinie na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II.

Osobą, która była istotnie związana z funkcjonowaniem pracowni hozjańskiej w Lublinie był o. prof. Roland Prejs OFMCap. Wśród licznych publikacji i inicjatyw naukowych tego kapucyńskiego historyka znalazło się też miejsce na zaangażowanie w powstanie na KUL pracowni podejmującej działania na rzecz zbadania i utrwalenia duchowej i kulturowej spuścizny kard. Hozjusza. Powierzenie o. Rolandowi tego zadania było związane z jego kompetencjami, do których należały wnikliwość pracowitego badacza przeszłości i rozpowszechniona w środowisku historyków opinia bardzo dobrego archiwisty, który umiał skutecznie docierać do zasobów archiwalnych. Ponadto był dyspozycyjny w pracy i chętnie oraz odważnie podejmował nowe zadania badawcze. Postać zmarłego w 2023 r. profesora zasługuje na głębsze badania, gdyż ma on wiele zasług w utrwalaniu przeszłości (Derdziuk A., 2024, *passim*).

Roland Wojciech Prejs urodził się 1 lutego 1956 r. w Sierakowie, wychował się w Gorzowie Wielkopolskim. Mając 21 lat wstąpił do kapucynów i rozpoczął formację w Zakroczymiu. Świecenia kapłańskie przyjął w 1981 r. w Lublinie. Po uzyskaniu stopnia doktora z zakresu historii Kościoła w 1989 r. posługiwał w licznych dziełach Warszawskiej Prowincji Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów. Dopiero od 2004 r. został zatrudniony na KUL, najpierw w Stalowej Woli, a potem na Wydziale Teologii w Lublinie. Był kierownikiem Katedry Dziejów Teologii. Wypromował pięciu doktorów i ponad stu magistrów. Wygłosił ponad 80 referatów na sympozjach i opublikował 697 pozycji naukowych i popularizatorskich. Uczestniczył w wielu przedsięwzięciach naukowych, był też autorem haseł do encyklopedii, leksykonów i słowników biograficznych. Ceniono go jako wnikliwego badacza, odważnego w wypowiedzaniu opinii i wiernie korygującego błędne poglądy funkcjonujące w historiografii. Wsławił się opracowywaniem kilkunastu tomów bibliografii franciszkańskiej, która wymagała benedyktyńskiej cierpliwości i pracowitości (Hamryszczak A., 2023, s. 599–604). Wprawdzie nie opublikował żadnego tekstu poświęconego wprost Hozjuszowi, ale był gotów podjąć działania w zakresie pracowni hozjańskiej.

W niniejszym artykule omówiono drogę do powstania pracowni badań hozjańskich na KUL. Najpierw zatem przybliżymy postać Stanisław Hozjusza i dzieje jego procesu beatyfikacyjnego oraz dokonania naukowe go środowiska historyków z Olsztyna, którzy prowadzili prace badawcze nad spuścizną hozjańską. Następnie zostaną wskazane inicjatywy i omówione działania zmierzające do powołania pracowni hozjańskiej w Lublinie na KUL. Wprawdzie inicjatywa ta nie miała długiego żywota, ale warta jest wspomnienia w panoramie dziejów Kościoła w Polsce. Tekst powstał na podstawie źródeł archiwalnych dostępnych w Archiwum Uniwersyteckim KUL oraz opracowań postaci kard. Hozjusza i dziejów pracowni w Olsztynie. W pracy zastosowano metodę analizy i syntezy. Ponieważ w roku 2025 mija sto lat od rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego polskiego purpurata, warto wskazać na jedno z narzędzi podtrzymywania pamięci o tym Słudze Bożym.

Postać Stanisława kardynała Hozjusza i dzieje jego procesu beatyfikacyjnego

Kardynał Stanisław Hozjusz zapisał się złotymi zgłoskami w historii Kościoła w Polsce i Europie. Jako wybitny duszpasterz i dyplomata gorliwie prowadził pracę duszpasterską nad podniesieniem poziomu życia religijnego diecezjan oraz dbał o nawracanie osób skłaniających się ku protestantyzmowi. Był ceniony zarówno przez wiernych i władców Polski, jak też przez kolejnych papieży oraz samych teologów protestanckich, którzy dostrzegali w nim walory ducha i pozytywne cechy charakteru, pozwalające na skuteczne realizowanie postawionych mu zadań. Potrafił też zebrać wokół siebie znakomite grono współpracowników, którzy wspomagali jego dzieła (Kopiczko A., 2024, s. 25–33). Wbrew rozpowszechnianym opiniom, jakoby był on potężnym ramieniem kontrreformacji, zwalczającym innowierców, zachowały się liczne świadectwa o jego tolerancyjnej postawie, szacunku dla inaczej wierzących i próbach podejmowania wspólnych inicjatyw ze zwolennikami reformacji.

Stanisław Hozjusz urodził się w 5 maja w 1504 r. w Krakowie w mieszczańskiej rodzinie Ulryka i Anny Hose. Otrzymał wykształcenie średnie w Wilnie, a następnie studiował sztuki wyzwolone w Akademii Krakowskiej. Przyjąwszy niższe święcenia, posługiwał na dworze biskupów krakowskich jako wychowawca młodzieży. Otrzymywał kolejne awanse na stanowiska kościelne związane z beneficjami. Podczas pobytu we Włoszech studiował w Bolonii i Padwie, gdzie obronił pracę doktorską z zakresu obojga praw. Od roku 1536 objął posadę sekretarza biskupa płockiego, a potem krakowskiego i odpowiadał za organizację synodów diecezjalnych. Pełnił też funkcję sekretarza królewskiego odpowiedzialnego za sprawy

pruskie. Był też kanonikiem warmińskim, krakowskim, sandomierskim i scholastykiem skalbmierskim. Zanim przyjął w roku 1543 święcenia kapłańskie, dwa lata wcześniej został mianowany proboszczem w Gołębiu, a po kilku latach w Radłowie (Oleksik G., 2017, s. 163–164).

W 1549 r. mianowano go biskupem chełmińskim. Po dwóch latach został biskupem warmińskim. Jako biskup gorliwie oddawał się posłudze pasterskiej, głosząc kazania skierowane do innowierców, wspierał także szkolnictwo katolickie, wydał katechizm i pisma polemiczne oraz brał udział w misjach dyplomatycznych. W 1559 r. został wezwany przez papieża do Rzymu, gdzie powierzono mu pracę nad reformą Kościoła. Przez dwa lata był nuncjuszem apostolskim w Wiedniu. Mianowany kardynałem i legatem papieskim przewodniczył ostatniej sesji soboru trydenckiego. Po powrocie do Polski czuwał nad wprowadzaniem uchwał soborowych i ufundował seminarium duchowne oraz kolegium jezuickie. Od 1572 r. pełnił urząd penitencjarza wielkiego w Rzymie. Ufundował kościół i hospicjum dla pielgrzymów polskich w Wiecznym Mieście. Zmarł 5 sierpnia 1579 r. w Rzymie i został pochowany w bazylice NMP na Zatybrzu, gdzie ufundowano specjalne epitafium nagrobne w prezbiterium świątyni (Szorc A., 2011a, *passim*).

Po wydaniu drukiem *Opera omnia* Hozjusza jego pisma zyskiwały szerszy odbiór. Opublikowano też kilka życiorysów sławiących jego cnoty. Badania nad spuścizną polskiego purpurata podejmowano w kolejnych wiekach, wydając jego biografię i opracowując zbiór pisanych przez niego listów. Propozycję rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego zgłosił w 1923 r. biskup podlaski Henryk Przeździecki. Episkopat Polski podczas sesji w 1925 r. zlecił prowadzenie procesu diecezji płockiej, w której biskupem był Antoni Julian Nowowiejski (Świecka D.A., 2015, s. 95). Wybitny historyk ks. Józef Umiński opracował biografię Hozjusza oraz sporządził opinię o jego cnotach i świętobliwości (Umiński J., 1932). Ksiądz Umiński został kierownikiem katedry historii Kościoła na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, zrezygnował więc z pracy w komisji do spraw beatyfikacji i wówczas ordynariusz płocki zrezygnował też z prowadzenia procesu (Świecka D.A., 2015, s. 95).

W roku 1937 proces powierzono diecezji chełmińskiej. Biskup Stanisław Okoniewski mianował postulatorem sprawy beatyfikacji o. Wojciecha Topolińskiego OFMConv, zaś wicepostulatorem został ks. Józef Smoczyński. W ramach procesu przeprowadzono kwerendę w Rzymie i Paryżu oraz powołano komisję historyczną do zbadania pism i zebrania dokumentów. Wydrukowano obrazki z modlitwą za wstawiennictwem świętobliwego purpurata. Podjęto też działania w kierunku wszczęcia procesu beatyfikacyjnego Hozjusza na terenie diecezji krakowskiej oraz w Rzymie. Po ukazaniu się nowych publikacji o Słudze Bożym powołano komisję historycz-

na do zbadania pism Hozjusza. Jej członkami zostali ks. Tadeusz Glemma, ks. Paweł Czaplewski i ks. Antoni Liedtke (Świącka D.A., 2015, s. 96). Wybuch II wojny światowej spowodował zatrzymanie prac, a obaj postulatorzy zostali zamordowani przez Niemców.

W 1968 r. na mocy dekretu Prymasa Polski kard. Stefana Wyszyńskiego diecezja warmińska przejęła od Kościoła chełmińskiego prowadzenie procesu beatyfikacyjnego kard. S. Hozjusza. Postulatorem został o. Michał Machejek OCD. Zgodnie z obowiązującym prawem administrator apostolski bp Józef Drzazga, dekretem z 4 stycznia 1969 r., powołał Diecezjalną Komisję Historyczną w składzie: bp dr Jan Obłąk – przewodniczący, członkowie – ks. dr Alojzy Szorc i o. dr Damian Henryk Wojtyska CP (Kopiczko A., 2019, s. 376). Chociaż bp J. Obłąk wysoko cenił kwestie związane z beatyfikacją Hozjusza, to jednak z powodu licznych zajęć urzędowych nie mógł poświęcić czasu badaniom naukowym, dlatego prace podzielił między członków tej komisji. Jednym z formalnych wymogów procesu było uzyskanie ze strony Kongregacji ds. Świętych pozwolenia na przeniesienie procesu z diecezji Nepi-Sutri, na terenie której zmarł kard. Hozjusz, do Olsztyna.

Oficjalne powołanie trybunału do prowadzenia badania pism i przesłuchania świadków o kulcie i znakach świętości nastąpiło w 1977 r. W jego skład weszli: delegat biskupa ks. Tadeusz Pawluk, promotor wiary ks. Władysław Turek oraz ks. Jerzy Podolecki, o. Konrad Sarwa CM, ks. Jan Usiadek i s. Jadwiga Ambrozja Kalinowska OSB. Przeprowadzono też proces rogatoryjny w diecezji kolońskiej. Chodziło o przesłuchanie świadków w sprawie kultu i sławy świętości na terenie tej diecezji. Istotnym impulsem w procesie był rok hozjański obchodzony w Olsztynie i w Rzymie w latach 1978–1980. Zorganizowano rocznicowe obchody, w tym sympozjum naukowe. Wydano kilka publikacji, zwłaszcza trzy tomy korespondencji Hozjusza. Po uzyskaniu opinii teologów w sprawie zawartości teologicznej pism kardynała powołano postulatora w osobie ks. Jerzego Mrówczyńskiego, zmartwychwstańca z Rzymu (Kopiczko A., 2011, s. 81–86).

Istotny wkład w sprawę procesu wniósł ks. abp Wojciech Ziemia, który w roku 2006 wznowił postępowanie w ramach procesu beatyfikacyjnego. Powołano na nowo postulatora w osobie ks. Jana Jerzego Górnego. Wicepostulatorami zostali ks. Władysław Nowak, ks. Stanisław Kozakiewicz i ks. Andrzej Lesiński. Członkami trybunału zostali mianowani: delegat biskupa ks. Lucjan Świto, promotor sprawiedliwości bp Julian Wojtkowski. W składzie trybunału znaleźli się ponadto: ks. Roman Bodański, ks. Piotr Ilwicki, ks. Jacek Wojtkowski, ks. Artur Ogłędzki, s. Jadwiga Ambrozja Kalinowska OSB i Justyna Krzywkowska. Od 2009 r. do tego grona dołączyła s. Irena Łucja Jaworska CSC. Powołano też na nowo komi-

się historyczną, w której skład weszli: ks. Alojzy Szorc, o. Henryk Damian Wojtyska CP i ks. Andrzej Kopiczko. W roku 2007 miała miejsce uroczysta sesja zamknięcia procesu na etapie diecezjalnym i wówczas przekazano akta sprawy do Rzymu. W następstwie procedur przewidzianych w procesach beatyfikacyjnych Kongregacja ds. Kanonizacji wydała w 2010 r. dekret o uznaniu ważności procesu na szczeblu diecezjalnym.

Dalsze dzieje procesu obejmują powołanie postulatora rzymskiego w osobie ks. Krzysztofa Nitkiewicza oraz relatora Kongregacji ds. Kanonizacji, którym został o. Vincenzo Criscuolo OFMCap. W roku 2014 rozpoczęto przygotowanie *positio* dotyczące heroiczności cnót i sławy świętości kandydata na ołtarze. Zadanie to powierzono ks. Pawłowi Romańskiemu.

Dzieje pracowni w Olsztynie

Materiały zebrane podczas żmudnych badań archiwalnych nad spuścizną kard. Hozjusza, prowadzone przez członków Komisji Historycznej, wymagały, aby znalazły się one w pomieszczeniach umożliwiających sprawną nad nimi pracę, bo jak podkreślił zaangażowany w to dzieło ks. Alojzy Szorc: „przetrzymywanie zebranych kodeksów, szpul mikrofilmów i innych dokumentów w prywatnych mieszkaniach członków Komisji stało się niemożliwe” (Szorc A., 1987, s. 98). 26 kwietnia 1974 r. odbyło się spotkanie postulatora procesu beatyfikacyjnego o. Michała Machejka OCD z Komisją Historyczną w Olsztynie. Podjęto wówczas decyzję o utworzeniu specjalnej pracowni naukowej do kontynuowania prac. I tak pracownia hozjańska stała się badawczym narzędziem Komisji Historycznej procesu beatyfikacyjnego. W tym zakresie powstał projekt dekretu Biskupa Warmińskiego, ks. bp. Józefa Drzazgi, który jednak nie wszedł w życie. Mimo braku formalnej decyzji Biskupa Warmińskiego, pracownia hozjańska rozpoczęła swoją działalność 7 stycznia 1976 r. Pierwszym pomieszczeniem przeznaczonym do pracy był pokój w Bibliotece i Archiwum Diecezjalnym w Olsztynie przy ul. Kopernika 47. Używane meble pozyskano z Wyższego Seminarium Duchownego. Koszty utrzymania pracowni miały być pokrywane przez kurie diecezjalną (Szorc A., 1974, s. 277–278).

Warto podkreślić, że brak dekretu biskupiego regulującego status prawny pracowni nie spowodował spowolnienia jej prac, a wręcz mu sprzyjał. Jak napisała s. Ambrozja J. Kalinowska OSB, ks. Alojzy Szorc „obawiał się zapewne, by w wyniku legalizacji dodatkowo nie narzucono pracownikom zbyt wąskiego programu pracy, ograniczonego do celów kultowych. Mawiał bowiem, że tylko realna praca naukowa na źródłowych dokumentach hozjańskich i jej wyniki stanowią o racji bytu pracowni” (Kalinowska J.A., 2010, s. 560). W pracowni hozjańskiej zatrudniono najpierw trzy osoby. Byli to: ks. dr A. Szorc, s. Jadwiga Ambrozja

Kalinowska OSB oraz s. Kamila Janina Wiśniewska OSB. Po pewnym czasie dołączyło jeszcze trzech księży: Marian Ejsmont, Roman Bodański oraz Stanisław Kozakiewicz (Świącka D.A., 2015, s. 104).

W zakresie prac przewidziano działania związane z prowadzeniem procesu beatyfikacyjnego kard. Hozjusza. Oprócz badania dokumentów historycznych w postaci rękopisów i dzieł drukowanych podjęto zadanie zbierania opinii o heroiczności cnót oraz dowody rozpowszechniania się kultu prywatnego (Kalinowska J.A., 2011, s. 190). Przepisano wiele rękopisów łacińskich i niemieckich oraz przygotowano do druku kilka tomów korespondencji Hozjusza, które zostały wydane w ramach czasopisma „Studia Warmińskie”. Prowadząc badania kontekstowe, gromadzono literaturę dotyczącą okresu życia kardynała. Istotnym zadaniem było dostarczenie zebranych dzieł Sługi Bożego cenzorom pism teologicznych. W tym celu wydrukowano z mikrofilmów kodeksy Hozjusza z Biblioteki Czartoryskich i Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zgromadzone materiały przekazano w listopadzie 1985 r. do Rzymu do Kongregacji do spraw Świętych (Świącka D.A., 2015, s. 105).

Według relacji pracowników omawianej jednostki badawczej była ona niedofinansowana. Część wydatków kancelaryjnych pokrywał z własnych funduszy ks. Szorc. Brakowało też swobodnego dostępu do zasobów biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Olsztynie. Mimo tego pracownia podejmowała także działalność popularyzatorską. W roku 1979 zorganizowano sympozjum hozjańskie, podczas którego prezentowano referaty na temat kardynała. Podobne sympozjum odbyło się w roku 1983. Zorganizowano także sympozjum dotyczące Marcina Kromera, humanisty, dyplomaty i biskupa warmińskiego. Miało ono miejsce w Olsztynie 23–24 maja 1989 r. z okazji 400-lecia jego śmierci. Specjalistą w zakresie problematyki kromeriańskiej był dyrektor pracowni ks. Szorc (Makarczyk I., 2012, s. 618).

Działalność pracowni została przyhamowana po zajęciu się przez ks. Szorca przygotowaniem rozprawy habilitacyjnej poświęconej Marcinowi Kromerowi (Makarczyk I., 2010, s. 565). Uzyskał on w Komitecie Badań Naukowych grant badawczy na temat „Marcin Kromer (1512–1589) pisarz, dyplomata i polityk złotego wieku, biskup warmiński”, więc poświęcił swój czas na badanie zagadnień kromeriańskich. W 1999 r., po powstaniu Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, arcybiskup warmiński Edmund Piszcz zlikwidował pracownię. Osoby zatrudnione wcześniej w zlikwidowanej jednostce nadal prowadziły prace badawcze i edytorskie w ramach działającej Komisji Historycznej procesu beatyfikacyjnego kard. Stanisława Hozjusza. Owocem badań naukowych podejmowanych w pracowni hozjańskiej było wydanie kilku monografii oraz wielu artykułów i haseł w słownikach biograficznych i encyklopediach.

W ramach wznowienia procesu beatyfikacyjnego w Olsztynie w roku 2007 powołano do życia Centrum Badań Hozjańskich w Olsztynie, które miało za zadanie doprowadzenie do sfinalizowania diecezjalnego etapu procesu beatyfikacyjnego kard. Hozjusza. Po sesji zamknięcia procesu w fazie diecezjalnej działalność Centrum ustała.

Projekt powstania pracowni hozjańskiej na KUL

Inicjatywa powstania pracowni jest owocem porozumienia przedstawicieli archidiecezji warmińskiej i środowiska KUL. 21 października 2008 r. Metropolita Warmiński Wojciech Ziemia wysłał w delegacji do KUL grupę specjalistów biegłych w kwestiach hozjańskich. Do Lublina przybyli ks. bp prof. Julian Wojtkowski, ks. prof. Alojzy Szorc i ks. dr Paweł Rabczyński oraz s. dr hab. Jadwiga Ambrozja Kalinowska OSB, prof. UWM. Spotkali się oni z dziekanem Wydziału Teologii KUL, ks. prof. Mirosławem Kalinowskim i Radą Wydziału Teologii KUL (Kalinowska J.A., 2010, s. 563). Motywem przewodnim powołania pracowni było dążenie do wsparcia toczącego się procesu beatyfikacyjnego kard. Hozjusza.

W ramach przygotowania do uruchomienia pracowni hozjańskiej na KUL, 21 października 2009 r., odbyło się seminarium hozjańskie, w którym wzięli udział przedstawiciele Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II: ks. prof. dr hab. Stanisław Wilk, rektor KUL, ks. prof. dr hab. Mirosław Kalinowski, dziekan Wydziału Teologii, o. dr hab. Ireneusz S. Ledwoń OFM, prof. KUL, prodziekan Wydziału Teologii, ks. prof. dr hab. Jan Walkusz, ks. prof. dr hab. Jerzy Misiurek, ks. prof. dr hab. Anzelm Weiss, o. dr hab. Roland Prejs OFMCap, prof. KUL, ks. dr Marcin Wysocki, dr Marcin Szewczak, dr Adam Zadroga oraz mgr Robert Sawa. Z archidiecezji warmińskiej w sympozjum uczestniczyli: ks. bp prof. dr hab. Julian Wojtkowski, ks. prof. dr hab. Alojzy Szorc, s. dr hab. Ambrozja Kalinowska, prof. UWM i ks. dr Paweł Rabczyński. Podczas seminarium zaprezentowano referaty i komunikaty. Materiały z tego spotkania naukowego wydrukowano w trzecim tomie „Roczników Historii Kościoła”, wydawanym przez Instytut Historii Kościoła Wydziału Teologii KUL. Seminarium przewodniczył o. Roland, który poprosił gości przybyłych z Olsztyna o przedstawienie problematyki hozjańskiej (Prejs R., 2011, s. 171).

Biskup Julian Wojtkowski przedstawił zagadnienie *Dzieła Hozjusza, tłumaczenia, opracowania*. Tekst został opublikowany pod tytułem *Dzieła Stanisława Hozjusza oryginały i przekłady*. Biskup wyliczył tytuły i daty wydania dzieł Hozjusza oraz wskazał na współczesne przekłady polskie. Zwrócił uwagę na pozycje Sługi Bożego widniejące w bibliografii Karola

Estreichera. Całość została dopełniona obszernym aneksem obejmującym opis wydanych dzieł kardynała z Warmii (Wojtkowski J., 2011, s. 171–179).

Książd prof. Alojzy Szorc zaprezentował *Przegląd kwerendy i badań nad Hozjuszem*. Tekst został wydrukowany pod tytułem: *Poszukiwanie pism kardynała Stanisława Hozjusza przez komisję historyczną w jego procesie beatyfikacyjnym*. Autor przedstawił skład komisji historycznej oraz omówił dzieła drukowane oraz listy autorstwa kardynała i te adresowane do niego. Epistolarium liczy około 12 tysięcy pozycji. W prezentacji działań Komisji Historycznej znalazło się omówienie kwerend na terenie Polski oraz Włoch, Austrii, Niemiec, Szwecji i Francji. Autor artykułu podał miejsce poszukiwań oraz omówił wyniki kwerendy (Szorc A., 2011, s. 180–189).

Siostra dr hab. Ambrozja Kalinowska w krótkim komunikacie omówiła przebieg swojej dotychczasowej pracy nad spuścizną literacką i duchową kard. Hozjusza. Uczestnicząc w pracach historycznej pracowni hozjańskiej w Olsztynie, przedstawiła przebieg i zakres podejmowanych badań naukowych oraz wyliczyła najważniejsze dokonania tej jednostki badawczej. Wskazała też na nieopracowane tematy czekające na dalsze badania. Należą do nich kwestie związane ze środowiskiem kardynała z Warmii oraz potrzeba przygotowania współczesnej biografii Hozjusza i jego sekretarzy (Kalinowska J.A., 2011, s. 190–191).

Książd prof. Mirosław Kalinowski „zapewnił uczestników spotkania, że środowisko naukowe KUL bardzo wysoko ocenia pracę wykonaną przez warmińskie środowisko naukowe. Wyraził przekonanie, że praca ta nie zostanie zapomniana, ale doczeka się nowej konkretyzacji w postaci wspólnego przedsięwzięcia” (Rabczyński P., 2009, s. 3). W dyskusji podczas seminarium podniesiono kwestię aktualnego stanu procesu beatyfikacyjnego Hozjusza, którego dokumenty po ukończeniu etapu diecezjalnego zostały w 2007 r. przekazane do Rzymu. Zaprezentowano pozycje wydane na temat Sługi Bożego oraz rozważano kwestię umiejscowienia pracowni hozjańskiej w strukturach UWM. Zwrócono uwagę na potrzebę dalszego wydawania listów Hozjusza oraz pozyskiwania funduszy na druk jego dzieł (Rabczyński P., 2009, s. 4–7).

Kolejnymi etapami w powołaniu pracowni było pismo p.o. dyrektora Instytutu Historii Kościoła, ks. dr. hab. Piotra Szczura, który zwrócił się do Senatu KUL o powołanie w ramach struktur Instytutu Historii Kościoła na Wydziale Teologii KUL jednostki badawczej pod nazwą Pracownia Badań Hozjańskich i wyznaczenie na jej kierownika o. dr. hab. Rolanda Prejsa. Dyrektor powołał się na ustalenia podjęte podczas sympozjum z 21 października 2009 r. i wskazał na potrzebę prowadzenia badań nad myślą teologiczną i dokonaniem kard. Hozjusza (Szczur P., 2009, s. 1).

Rada Wydziału Teologii KUL na posiedzeniu 24 listopada 2009 r. jednogłośnie poparła wniosek p.o. dyrektora Instytutu Historii Kościoła w sprawie powierzenia o. Rolandowi kierownictwa pracowni. Rektor KUL, ks. prof. Stanisław Wilk, 28 listopada 2009 r. zadekretował na tym piśmie, że objęcie stanowiska przez o. Rolanda będzie miało miejsce z dniem 1 stycznia 2010 r. (Kalinowski M., 2009, s. 1).

Pracownia Badań Hozjańskich została formalnie powołana na KUL uchwałą Senatu z 17 grudnia 2009 r. Jednostka była usytuowana w Instytucie Historii Kościoła na Wydziale Teologii KUL i miała być finansowana z budżetu uczelni. Na jej kierownika powołano o. dr hab. Rolanda Prejsa OFMCap. Zadaniem pracowni miało być prowadzenie badań nad misją teologiczną i dokonaniem kard. Hozjusza (Senat KUL, 2009, s. 1). W zamierzeniu miała to być kontynuacja działań realizowanych wcześniej przez środowisko olsztyńskie pod kierunkiem ks. Szorca.

Działania pracowni badań hozjańskich nie były zbyt intensywne, a owoce niezbyt imponujące. Zaplanowano konferencję naukową poświęconą beatyfikacji Stanisława Hozjusza na drodze historycznej. Z powodu śmierci ks. Szorca oraz zmian w strukturach KUL pracownia nie rozwijała się tak, jak było to przewidziane w zamierzeniu jej twórców. W pierwotnych planach była bowiem propozycja zatrudnienia na etacie badawczym adiunkta dokumentalisty, ale nie udało się zrealizować tego postulatu (Prejs R., 2010, s. 1). Wyrazem pewnej aktywności o. Rolanda w zakresie działań pracowni jest notatka dotycząca postępowania w sprawie beatyfikacji kard. Hozjusza. Powołując się na swoje doświadczenie, jako uczestnik procesów beatyfikacyjnych w roli biegłego historyka, o. Prejs postulował powołanie komisji historycznej złożonej z trzech historyków, którzy mieli przeprowadzić kwerendy archiwalne w Polsce i we Włoszech. Kolejnymi krokami miało być dokończenie zebrania pism Sługi Bożego oraz opracowanie sposobu realizacji cnót w jego życiu. Istotnym wyzwaniem jest pisanie *positio*, czyli publikacji omawiającej życiorys kandydata na ołtarze, wskazanie na heroiczny stopień życia cnotami chrześcijańskimi oraz opis kultu i sławy świętości. Kierownik pracowni formułował swoje uwagi dotyczące pracy autora *positio* oraz jego współpracy z relatorem na rzymskim etapie procesu (Prejs R., 2013, s. 1). Prace te jednak nie były kontynuowane. Istotną część działań w zakresie prowadzenia procesu beatyfikacyjnego przejęła archidiecezja warmińska.

* * *

Dzieje pracowni hozjańskiej na KUL miały charakter formalny i przyniosły niewielkie owoce w postaci badań naukowych. Okazały się raczej próbą włączenia nowego środowiska akademickiego w badanie dokonań, stopnia realizacji cnót chrześcijańskich i sławy świętości Hozjusza.

Na kanwie wcześniejszych zabiegów Kocioła w Polsce świadczą jednak o trudnościach, z jakimi toczy się proces beatyfikacyjny kardynała. Zabiegi o jego wyniesienie na ołtarze trwają od dawna i napotykają na rozmaite przeszkody. Ciągłe jednak znajdują się ludzie, którzy angażują się w wydobywanie duchowej spuścizny wielkiego Polaka i wybitnego hierarchy Kościoła, który nie szczędził sił w służbie Bogu i człowiekowi. Można ufać, że to dziedzictwo nadal będzie rozwijane i zaowocuje beatyfikacją kardynała z Warmii.

BIBLIOGRAFIA

- Derdziuk Andrzej, 2024, *Zakonnik i uczony Roland Prejs 1956–2023*, Wydawnictwo Diecezjalne w Sandomierzu, Lublin.
- Hamryszczak Artur, 2023, *O. Roland Wojciech Prejs OFMCap (1956–2023)*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, nr 120, s. 599–604.
- Kalinowska Jadwiga Ambrozja, 2010, *In memoriam księdza profesora dr. hab. Alojzego Szorca z lat 1975-2008*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 4, s. 558–564.
- Kalinowska Jadwiga Ambrozja, 2011, *Otoczenie Kardynała Stanisława Hozjusza. Dokonania Pracowni Hozjańskiej w Olsztynie*, Roczniki Historii Kościoła, t. 3(58), s. 190–191.
- Kalinowski Mirosław, 2009, *Pismo Dziekana Wydziału Teologii do Rektora KUL z dn. 27 listopada 2009 r.*, Archiwum Uniwersyteckie KUL Lublin.
- Kopiczko Andrzej, 2011, *Zarys historii procesu beatyfikacyjnego Sługi Bożego kardynała Stanisława Hozjusza*, Warmińskie Wiadomości Archidiecezjalne, nr 112, s. 81–86.
- Kopiczko Andrzej, 2019, *Biskup Józef Drzazga - charakterystyka posługi biskupiej*, Echa Przeszłości, nr 1, s. 371–386.
- Kopiczko Andrzej, 2024, *Warmiński krąg współpracowników kardynała Stanisława Hozjusza*, Studia Elbląskie, t. 25, s. 25–33.
- Makarczyk Irena, 2010, *Wspomnienie księdza profesora Alojzego Szorca*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 4(277), s. 565–567.
- Makarczyk Irena, 2012, *Kromeriana w spuściznie księdza profesora Alojzego Szorca (1935–2010)*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, nr 3(277), s. 615–626.
- Oleksik Grzegorz, 2017, *Osoba i dzieło Sługi Bożego Stanisława kardynała Hozjusza. Zarys problematyki*, Studia Elbląskie, t. 18, s. 157–178.
- Prejs Roland, 2010, *Podanie o ośrodek badań hozjańskich – propozycja*, Archiwum Uniwersyteckie KUL Lublin.
- Prejs Roland, 2011, *Seminarium hozjańskie*, Roczniki Historii Kościoła, t. 3(58), s. 171.
- Prejs Roland, 2013, *Uwagi co do postępowania w sprawie beatyfikacji kard. Stanisława Hozjusza. Stan na dzień 18 XI 2013*, Archiwum Uniwersyteckie KUL Lublin.

- Rabczyński Paweł, 2009, *Protokół z seminarium hozjańskiego. Lublin 21.10.2009*, Archiwum Uniwersyteckie KUL Lublin.
- Senat KUL, 2009, *Uchwała z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie otworzenia Pracowni Badań Hozjańskich w Instytucie Historii Kościoła (692/II/5)*, Archiwum Uniwersyteckie KUL Lublin.
- Szczur Piotr, 2009, *Pismo do Senatu Akademickiego KUL przez Radę Wydziału Teologii z 19 października 2009 r.*, Archiwum Uniwersyteckie KUL Lublin.
- Szorc Alojzy, 1974, *Posiedzenie Komisji Historycznej w procesie beatyfikacyjnym kardynała Stanisława Hozjusza*, *Warmińskie Wiadomości Diecezjalne*, nr 6, s. 277–278.
- Szorc Alojzy, 1987, *Dziesięć lat Pracowni Hozjańskiej (1976–1986)*, w: *Posłaniec Warmiński, czyli Kalendarz Maryjny na rok 1988*, Olsztyn, s. 98–101.
- Szorc Alojzy, 2011, *Poszukiwanie pism kardynała Stanisława Hozjusza przez komisję historyczną w jego procesie beatyfikacyjnym*, *Roczniki Historii Kościoła*, t. 3(58), s. 180–189.
- Szorc Alojzy, 2011a, *Stuga Boży Stanisław Hozjusz, Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie*, Olsztyn.
- Święcka Danuta Agnieszka, 2015, *Ksiądz prof. dr hab. Alojzy Szorc jako badacz spuścizny piśmienniczej kardynała Stanisława Hozjusza*, *Studia Elbląskie*, t. 16, s. 93–107.
- Umiński Józef, 1932, *Opinie o cnotach, świętobliwości i zasługach Stanisława Hozjusza*, Lwów.
- Wojtkowski Julian, 2011, *Dzieła Stanisława Hozjusza oryginały i przekłady*, *Roczniki Historii Kościoła*, t. 3(58), s. 171–179.